ראשון לציון

ת"ת שלו קודם, ומשמע הא אם יודע שאין שם כדי לרכו חייב ללמוד אפי' אינו רואה, אבל כבר כתב הט"ז שזה קאי על שיעור מתעסקים. וכבי מבואר בתה"א להרמב"ן ובטור וז"ל ושמעינן למת כשיש בעיר מי שיתעסק עמו כל לרכו, אלא הוא עוסק בתורה וא"ל ללמוד ולרחוץ אם יש עמו כל לרכו אלא כו', ובהא ודאי אם יודע שאין להמת מתעסקים ממהר לבטל ד"ת כמו במת מלוה ממש, אבל בהלויית המת כ"ז שאינו רואה א"ל אפי' לבטל ממלאכה, כמו"כ בסי' ל"ד מלי רבינו ובה"ג, וכן עמא דבר שאין מבטלין ממלאכה כ"ז שאינו רואה, ואפי' אין בו כל לרכו, וכן אפי' רואה ואין לו כ"ל אין מלוים אלא ד"א ויותר, אבל לא עד הקבר. ד) **ה"מ למאן דקרי ולא תני אבל למאן דקרי ותני ליה ליי שיעורא.** בגמרא אי' ה"מ למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני ליה ליי שיעורא, פי' שמלמד לאחרים. ולכאורה רבינו אזיל לטעמי' בסי' כ"ט לענין גדוי בחלוס דגרים בגדרים ד' מ' והוא דתני הילכתא אבל מתנו ולא תנו לא, פי' לומד משניות ולא גמרא, וא"כ המעלה היותר גדולה הוא מאן דתני גמרא, אבל איכא גי' שם והוא דמתני הילכתא כלומר דמתני לאחרים אבל תנו ולא מתני לא, וא"כ המעלה היותר גדולה הוא המלמד לאחרים. מיהו הרמב"ם וש"ע נקטי לענין גדוי כגי' רבינו, וכאן נקטי' גי' השניי, ויש להבין לפי גי' רבינו כאן דקאמר דקרי ולא תני היינו גמרא, ולא ביאר שיעור מאן דמתני משניות לחוד. ונראה דממילא מובן דממקרא עד גמרא שיעור א', ונקיט רבותא דלמאן דקרי לחוד בעינן שנים רבות, וה"ה למאן דמתני, אבל מאן דתני ליה ליי שיעורא. ה) **ואר"א בר בהנא ה"מ בד"ת בו.** א"ד אר"א ב"כ לא נגרכא אלא לד"ת כו'. בגמרא אי' בתרווייהו ליתני לא אמרן ואין לשון א"ד מדויק לא אמרן אלא אפי' לד"ת וכש"כ במילי דעלמא, א"כ מה שייך כאן לא אמרן. ובריש"ף אי' בתרווייהו ליתני לא נגרכא, ואין לשון ראשון מדויק, לא נגרכא אלא בד"ת אבל במילי דעלמא ליתא לן בה. אבל גי' רבינו מחוורת, בל"ק לא אמרן, ובל"ב לא נגרכא. ומש"כ רבינו דהלשא דעתי, הוא לשון הגמרא שנאמר לוגע לרש חרף עושהו, אלמא דהוא מחליש דעתא דמת. ורבינו לא הכריע בהני תרי ליתני, וה"ג פסק כל"ב, וריש"ף בשם ר"ה גאון וכן פסק הרמב"ם וש"ע כליתנא קמא. ו) **כיון דקבירי לא כלפני המת דמיין וש"ד.** משמע הא בלא"ה אין מקום עוד להקל בבה"ק, מוכח דבבה"ק משמע על מקום הקבר או קמוך לקבר ד"א כמו במת שלא נקבר וכמבואר בסמוך, הא חוץ לד"א של הקבר אפי' בשטח של בה"ק פשיטא דשרי, ואין לנו חומר בבה"ק של רבים מקבר יחידי דאינו אסור אלא עליו

טמ"ש לקמן סי' לד ומש"ש על לילו

ברטה ב.

נאון אקבריס ליה

שם יח.

וקמוך לו ד"א. וכן מבואר ברמב"ם פ"ג מה' ק"ש ה"ב שכ' בזה"ל אין קורין לא בבית המרחץ כו' ולא בבית הקברות ולא בלד המת עלמו ואם הרחיק ד"א מן הקבר או מן המת מותר, הרי שהתחיל בה"ק וסיים ד"א מן הקבר, אלמא דבה"ק ג"כ אינו אסור אלא בד"א של הקבר. וכן הבין הט"ז א"ת סי' מ"ה סק"א אלא שדקדק, מלשון הטור דמכ"מ לכתחילה ראוי להרחיק בכל בית הקברות, ומש"ה לא הזכיר הטור ד"א גבי בה"ק, וכל זה • דלא כמ"א שם שכתב דד"א של חוץ לבה"ק אסור עפ"י דין, וא"ל דבה"ק כולו אפי' רחוק מן הקבריס אסור, ועוד אסור חוץ ד"א של שטח בה"ק ואינו נכון כלל, ויותר נוח לומר דמש"כ הטור בתוך בה"ק היינו על מקום הקבר וקמוך לו בד"א, ומשום דבה"ק מסתמא מלא קבריס סמוכים זל"ז כתב סתמא דאסור, והב"י העלה בסי' כ"ג דה"ה בד"א קמוך לקבריס, אבל יותר מד"א לא עלה עה"ד שיהי' חמור מהמת עלמו, כמובן מדברי רבינו והרמב"ם הנ"ל וכן עמא דבר לומר קדיש על בה"ק חוץ לד"א של הקבריס ובתוך ד"א אסור כמו ק"ש כמבואר בתה"א שער ההתהלה וטור סי' שע"ו בשם הגאונים, ולא עוד אלא שמקילים קמוך לקבר ממש. והטעם משום שנהגו להעמיק הקבר יותר מעשרה טפחים, והוי רשות אחרת וכדתני' בברכות ד' כ"ה א' ואם הי' מקום גבוה י' טפחים או נמוך י' טפחים יושב בלדו וקורא ק"ש, וה"ה מת עלמו עד שלא נקבר אי הי' מונח למעלה או למטה מי' טפחים שרי, וכש"כ כשנקבר, ואין בה"ק חמור ממת המונח בגלוי כמבואר בדברי רבינו. ובימי הגמר' הי' המנהג שלא להעמיק הקבר כמש"כ התו' מ"ק ד' כ' ב' ד"ה מנפח. **ותפילין בראשו וס"ת בזרועו וקורא בו משום לועג לרש.** * וכ"כ בהרי"ף והרא"ש ז"ל, אבל בגמרא ליתא מילתא בו אלא וקורא לאודי'. והנה הרמב"ם ז"ל בפ"י מהל' ס"ת ובפי"ד מה' אבל כתב דס"ת בזרועו אסור אפילו אינו קורא בה, והיינו דמפרש דתרתי קתני דס"ת בזרועו אסור או קורא אסור, וכמ"ש הכ"מ והלח"מ שם ושם, וכ"ה דעת הטור ביו"ד סי' רפ"ב. והנה הב"ח שם ס"ק ג' כתב דזה תליא אי גרסינן וקורא לאודי' כגירסתינו א"כ מינן לפרש כמ"ש הרמב"ם ז"ל, משא"כ לגירסת רבינו והרי"ף והרא"ש ז"ל דגרסי וקורא בו, א"כ משמע דאינו אסור בס"ת לאודי' רק אם קורא בו. אמנם אפילו לגירסתנו לכאורה ק' מנ"ל להרמב"ם ז"ל לפרש דתרתי קתני. וכבר תמה הכ"מ בפי"ד מה' אבל והב"ח שם ע"ש, וגם הגאון נו"ב תניינא באו"ח סי' ק"ט כתב דמהתלמוד והפוסקים אינו מפורש לאיסור אלא שמדברי הרמב"ם ז"ל נראה לאיסור ע"ש. אבל תמה אני על רבותינו ז"ל שהרי מפורש כדי הרמב"ם ז"ל איתא במי' שמחות פי"ב

בששים רבוא ו) * **הני מילי למאן דקרי ולא תני אבל למאן דקרי ותני ליה ליי שיעור ואסיר לאשתעויי קמי שיכבא מילתא דלא צריכה ליה** * דאמר רבי זריקא א"ר אמי אמר ריש לקיש אין אומרים לפני המת אלא דבריו של מת ז) ואי"ר אבא בר כהנא הני מילי בדברי תורה * דהלשא דעתיה אבל במילי דעלמא ליתא לן בה איכא דאמרי אמר רבי אבא בר כהנא לא נצרכה אלא לדברי תורה וכל שכן במילי דעלמא:

ברם צריך המהלך בבית הקברות מחו כפני המת דמי ואסיר או דילמא ו) כיון דקבירי לא כפני המת דמיין ושפיר דמי ת"ש דתניא * לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו וספר תורה בזרועו וקורא בו משום לועג לרש חרף עושהו כיון דאינון

הדפסה בריזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התוכנה
שאילתות דרב אחאי גאון <העמק שאלה> - א (בראשית, שמות) אחאי משבחא גאון - ברלין, נפתלי צבי יהו

וז"ל כי עובר בין הקברות לא יהיו תפילין עליו ולא כתבי הקודש בידיו מפני שהוא דרך בזיון [פי' למת] עכ"ל. הרי דאפילו בשאר כתבי הקודש אסור כשאוחז בידו אפי' אינו קורא בו, שהרי לא זכר כלל וקורא בו. ובב"ג כ' בברכות וז"ל תניא לא יהלך אדם בביה"ק ותפילין בראשו וס"ת בזרועו משום שנאמר לועג לרש כו', הרי דל"ג כלל וקורא בו מבואר דס"ל דאפילו בלא קריאה אסור. וכ"כ הרב המאירי ז"ל בחי' לקוטה ד' מ"ג וז"ל המת תופס ד"א לק"ש, ר"ל שכל שהוא סמוך לו בתוך ד"א אינו קורא את שמע וכ"ה לתפלה והי"ה ליכך בתוך ד"א ותפילין בראשו וס"ת בזרועו וכולם מדכתיב לועג לרש עכ"ל. הרי דק"ל ג"כ דבלא קריאה ג"כ אסור. ובאמת מדברי הרמב"ם והטור נראה דאפילו אי גרסינן וקורא בו נמי מלינן לפרש דתרתי קתני ע"ש ודלא כהב"ח. ולדעת התוס' ותר"י ז"ל דס"ל דבס"ת בלא קריאה מותר ל"ע מהך ברייתא דמס' שמחות הנ"ל. ודע דמהך ברייתא דמס' שמחות הנ"ל יש ראי' לדברי הגהמ"י שהובאו בב"י בא"ח סי' כ"ג טיי"ש ודוק. — מתתיי הרב ר' רפאל שפירא. ז) **איזי ואידי כיון דמרחק ד"א כמ"א דמי וש"ד.** סמך רבינו הא דתני' לא יהלך אדם בבה"ק כו' ומימרא דר' זריקא בהדדי, ועל שני הענינים מסיק דחוץ לד"א שרי, וכ"כ התו' ד' ג' ד"ה אין אומרים כו' ודוקא בד"א שלו. וז"ל בב"ג כ' הספד ואסור לאשתעויי קמי ערסא דשכבא מילי בר משבחא דילי דא"ל זריקא אר"א אר"ל אין אומרים בפני המת אלא דבריו של מת ואפי' ד"ת וכש"כ מילי דעלמא ובב"ק כלפני המת דמי אידי ואידי כי מרחק ד"א שפיר דמי עכ"ל הרי מבואר כמש"כ התו', אלא שהרא"ש פ' מי שמתו ס"ו הביא הא דר"ז ופסק של ר"ה גאון ומסיים עלה וחוץ לד"א אייר, ונחלקו הטור ורבינו ירוחם בכונת הרא"ש עי' ב"י יו"ד סי' שד"מ וכל זה להיפך ממש"כ רבינו והי"ג. ודבר קשה הוא, וגם יש מחומרא זו קולא, שהרי למש"כ רבינו ובה"ג דמסקנת הש"ס דקבר כמת דמי, אם כן לפסק בה"ג אסור לדבר במילי דעלמא סמוך לקבר כמו בד"א של מת, שהרי בה"ק כלפני המת דמי, משא"כ לדברי הטור אינו כן, דסמוך לקבר אסור משום לועג לרש לחוד, וא"כ אפשר דמילי דעלמא שרי אפי' בתוך ד"א, ולא דמי לפני המת דמחזי כמתייאשים מלרבי המת ומשום הכי חוץ לד' אמות אסור גם כן כמש"כ הב"י וע"ש על דבריו. ויותר נראה ונכון להביה בדברי הרא"ש ותוך ד' אמות אייר כמש"כ הגר"א בביאורי יו"ד שם, ואין כאן מחלוקת על הגאונים ז"ל שמפיהם אנו חיים. ח) **יתמי לאו בני יקרא נינהו כו'.** בגמרא אי א"ל לאפוקי מיורשים, משמע יורשים גדולים כפי' רש"י על כרחן כו' וכן לשון בה"ג כ' הספד והיכא דלא פקיד שקלינן לחזינקא מיורשים דילי' ועבדינן הספידא כו' וכן לשון הרמב"ם ריש פי"ב מה' אבל הספד כבוד המת הוא לפיכך כופין את היורשים כו' הא אי יקרא דחיי לא היו כופין יורשים גדולים דמחלי ליקרייהו. ולכאורה קשה הא יקרא דמשפחה הוא, ואפי' כולהו מחלי, דילמא איכא חד במדינת הים וכדאי' בתוספות ד' מ"א לענין בושת, ניחא להו לבני משפחה מאי, א"א דליכא חד במדה"י דלא ניחא לי', וכיי אי' בב"ב ד' ק' ב' המוכר קברו כו' משום פגם משפחה. ואין לומר דלהוליא ממון שאני, שהרי בקידושין ד' י"ח א' מקשה הש"ס ע"ע נמי נכפינהו משום פ"מ הרי דמוליאין ממון משום פ"מ וכ"כ בתה"א להרמב"ן לענין קבורה דאפי' משום בזיונא דחיי לא מלי אמרי יתומים דמחלי לבזיוניהו משום בזיונא דבני משפחה, וא"כ קשה לענין הספדא אי יקרא דחיי אמאי מלי מחלי, ולק"מ דדוקא משום בזיונא דבני משפחה לא מלי יתמי למחול בזיוניהו, אבל הכא יקרא הוא, ולא משגחינן איקרא דבני משפחה למישקל מיתמי בע"כ. והכי מוכח מקוגי' דקא בעי דקבורה אי משום כפרה אי משום בזיונא קאמר למאי נ"מ דאמר לא בעינא דליקברוה לההוא גברא כו' ולא קאמר נ"מ לאפוקי מיורשים כמו דקאמר גבי הספדא, והיינו משום דהספדא יקרא הוא, והעדר קבורה בזיונא הוא. כ"ז דעת בה"ג ושאר ראשונים ז"ל אבל רבינו גריס ה"ל מישקל מן יתמי, ומפרש דיתמי לאו בני יקרא נינהו כו' משמע דבקטנים מיירי, וקטנים לאו בני מיעבד יקרא דחיי נינהו, ובשלמא אי הוי יקרא דמיתא שייך ונכלל במלות קבורה שמוליאין אפי' מיתומים קטנים, אבל אי יקרא דחיי הוי הווין כשאר לדקות שאין להן קלבה שאין מוליאין מיתומים קטנים. ואע"ג דלאתשביעהו שרי אפי' מקטנים כדאי' בב"ב ד' ח' א', דוקא כשמתאשבים בזה ויועיל להם לצרכיהם והכל לפי ראות ב"ד אביהן של יתומים. וכ"ת א"כ דבקטנים מיירי אפילו קבורה נמי אי בזיונא דידה הוי אין מוליאין, ונימא נ"מ לאפוקי מיתמי, הא ל"ק דאפשר דבאמת גריס ג"כ גבי קבורה א"כ לאפוקי מיתומים, ור"ל יתמי קטנים. או שאני בזיונא דאפי' מיתמי קטנים מוליאין שלא יתבייש, וכלל לרכיהם דמי להלביש לפי כבודם שלא יתבזו, משא"כ יקרא דיתמי קטנים. עכ"פ יש ללמוד דאי היורשים גדולים פשיטא שמוליאין מהם משום יקרא דבני משפחה, והעדר יקרא הייגו בזיונא וכן לשון רבינו בסמוך אלא לא נספד בכבוד כו' עד שנתבזה. ויש להביא ראי' לדברי רבינו מדתנן בתוספות ד' מ"ו ב' ר"א

דאינון לאו בני חכי חלשא דעתייהו ש"ם בית הקברות כפני חמת דמי ז) אידי ואידי כיון דמרחק ארבע אמות כמקום אחר דמי ושפיר דמי:

אי נמי ברם צריך * הספידא יקרא דחיי הוא או יקרא דשיכבא הוא מאי נפקא מינה דאי אמר לא ליספדוה להחוא גברא ולאפקוה בזילותא אי אמרת יקרא דשיכבא הוא הא קא מחיל על יקריה אלא אי אמרת יקרא דחיי הוא לאו כל כמיניה אי נמי מישקל מן יתמי ומיעבד אוזינקא להספידא אי אמרת יקרא דשיכבא הוא שקילנה אלא אי אמרת יקרא דחיי הוא ח) יתמי לאו בני יקרא נינהו למישקל מינהון למיעבד להון יקרא ת"ש * דתניא רבי נתן אומר סימן יפה למת שנפרעין ממנו לאחר מיתה כיצד מת ולא נספד ולא נקבר או שהיתה חיה גוררתו או גשמים מזלפין על מטתו זה הוא סימן יפה למת שנפרעין ממנו לאחר מיתה למימרא דדינא זוטא הוא גביה ובחכי

סגי

ראשון לציון

קטנים מו

שם מז.